Maa- ja metsätalousvaliokunta
Luonnonvaraosasto
PL 30, 00023 VALTIONEUVOSTO

ASIA **LEX HALLA, SUURPETOJEN AIHEUTTAMIEN POROVAHINKOJEN KORVAAMINEN**

Riistavahinkolaki tuli voimaan 1. päivänä joulukuuta 2009. Lain voimaan tulon myötä kumottiin muun muassa valtioneuvoston asetus petoeläinvahinkojen korvaamisesta (277/2000). Kumotun asetuksen 4. luvussa olivat säännökset petojen aiheuttamien porovahinkojen korvaamisesta. Asetuksen 18 §:n mukaan porovahingosta voitiin korvata enintään tapetun tai vahingon takia lopetetun poron käypää arvoa vastaava määrä kaksinkertaisena. Vastaavat säännökset ovat nyt riistavahinkolain 1. luvussa, mutta korvausmäärä poikkeaa vanhan asetuksen mukaisesta määrästä siten, että 13 §:n mukaan porovahingosta voidaan korvata enintään poron käypää arvoa vastaava määrä puolitoistakertaisena. Kuitenkin lain 15 §:ään otettiin säännös poikkeuksellisen suurten porovahinkojen korvaamisesta eli ns. **Lex Halla**. Sen mukaan porovahingosta voidaan maksaa erityistä korvausta, kun paliskunnan porovahinkojen määrä kolmelta edelliseltä vuodelta suhteutettuna eloporojen ja teurasporojen yhteismäärään ylittää valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävän vähimmäismäärän. Erityisenä korvauksena maksetaan 13 §:n mukainen korvaus kaksinkertaisena.

Erityiseen korvaukseen oikeutetut paliskunnat vahvistetaan vuosittain maa- ja metsätalousministeriön hallintopäätöksellä. Vuonna 2016 ministeriön päätöksen mukainen vähimmäismäärä oli kolme (3) prosenttia, ja korvaukseen oikeutettuina olivat kymmenen paliskuntaa.

Syynä riistavahinkolain 15 §:n säätämiselle eli Lex Halla –korvauksen maksamiselle oli se, että tietyissä Suomen valtakunnan rajaan ulottuvissa paliskunnissa kannattavan porotalouden harjoittaminen **kävi mahdottomaksi suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen vuoksi.** Aiemmin suurpetojen aiheuttamia vahinkoja voitiin kohtuudella ehkäistä metsästyksen keinoin, mutta kun myös Suomen katsottiin olevan velvollinen noudattamaan EU:n luontodirektiivistä ilmeneviä määräyksiä ja suosituksia, vahinkojen riittävä ennaltaehkäisy ei enää ollut mahdollista. Riistavahinkolakia säädettäessä pahin tilanne oli Ylä-Kainuussa Hallan paliskunnassa, jossa suurpedot tappoivat niin suuren osan paliskunnan porokarjasta, että tavanomaisten teurastusten kautta tulevat tulot jäivät minimaalisiksi. Nykypäivänä vastaava tilanne on jo ainakin kymmenessä muussa paliskunnassa.

Riistavahinkolain mukainen erityiskorvaus on nyttemmin mahdollistanut kohtuudella kannattavan poroelinkeinon harjoittamisen myös rajaseutupaliskunnissa, ainakin toistaiseksi. Koska valtion vuosittaisessa budjetissa suurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen varattu määräraha ei ole riittänyt korvaamaan kaikkia vahinkoja, esimerkiksi vuodelta 2016 korvauksia voitiin maksaa vain 74 prosenttia todetuista vahingoista. Siitä huolimatta erityiskorvausten maksaminen on saanut valtakunnallisessa mediassa suuren huomion erityisesti viime vuoden aikana. Myös Paliskuntain yhdistyksen hallitus on tullut mukaan tähän keskusteluun erityisen oudolla tavalla. Hallitus on kokouksessaan 6.9.2017 päättänyt äänestyksen jälkeen esittää maa- ja metsä-talousministeriölle, että Lex Hallasta eli erityiskorvauksen maksamisesta tulee luopua kokonaan, ja että riistavahinkolakia tulee muuttaa siten, että pedon tappamasta porosta maksettava korvaus on kaikille sama eli poron käypä arvo kaksinkertaisena.

Erityisen outoa hallituksen päätöksessä on se, ettei päätöksessä tai päätösehdotuksessa ole mitään perusteluja, minkä vuoksi lakia tulisi muuttaa.

Miten erityisen suurista petovahingoista kärsivissä paliskunnissa porotalouden harjoittaminen on mahdollista jatkossa? Petokannat ovat vain kasvaneet vuonna 2009 voimaan tulleen riistavahinkolain jälkeen.

Suurpetojen aiheuttamat porovahingot tulee edelleenkin korvata lain 15 §:ssä säädetyllä tavalla. Perustelemme vaatimustamme seuraavasti:

1) Lainsäätäjän nimenomainen tarkoitus on se, että erityisen korvauksen suorittamisella mahdollistetaan kannattavan porotalouden harjoittaminen niillä rajaseutualueilla, joilla suurpetojen aiheuttamat vahingot ovat poikkeuksellisen suuret. Paliskuntien yhdistyksen hallituksen omaksuma kannanotto tarkoittaisi tulonsiirtoa rajaseutupaliskuntien poronomistajilta kaikille niille muille poronomistajille, joiden poronhoitoa suurpedot eivät vaikeuta niin merkittävästi, että elinkeino olisi konkreettisesti uhattuna. Sen sijaan kannanoton hyväksyminen tarkoittaisi käytännössä poroelinkeinon lakkaamista useiden paliskuntien alueella.

2) Jotta suurpetojen aiheuttamien porokuolemien määrää ja sen myötä erityiskorvauksen määrää saadaan pienennettyä, suurpetojen pyyntilupien määrää tulee voida nostaa aivan olennaisesti. Varsin kategorisesti voidaan todeta, että kyseiset porovahingot ja erityiskorvaukset ovat suoraan verrannollisia pyyntilupien määrään. Siinä tilanteessa, kun porokuolemat saadaan myös rajaseutukunnissa laskemaan muutamaan prosenttiin bruttoporojen määrästä, Lex Hallasta voidaan luopua. Niin kauan kuin Suomen riistakeskus noudattaa vallitsevaa lupakäytäntöä, sanotun tavoitteen saavuttaminen ei ole millään tavoin realistista.

3) Käsillä olevaa ongelmaa ei voida ratkaista julkisuudessa esiin tuoduilla näkemyksillä poronhoitoalueen rajan siirtämisellä tai vapaan laidunoikeuden kaventamisella. Tämän osalta on syytä ymmärtää se valitettava tosiasia, että vallitsevissa lupaolosuhteissa rajaseudun paliskuntien porot joutuvat toimimaan rajan takaa tulevien suurpetojen ”ravintopuskureina”. Pedot tappavat luonnollisesti ensiksi saatavilla olevia eläimiä. Lex-halla paliskunnat rajoittuu yli 500 kilometrin matkalla itä rajaan ja sen takana olevaan asumattomaan seutuun.

Toimenpiteinä esitämme, että mikäli valtion budjettiin nyt varatuilla määrärahoilla ei kyetä kattamaan erityisen korvauksen suorittamisesta aiheutuvia menoja kokonaisuudessaan, maa- ja metsätalousministeriö ryhtyy viipymättä tarpeellisiin toimenpiteisiin lisämäärärahan saamiseksi. Jatkossa petovahinko korvaukset tulee maksaa täysimääräisenä ilman talousarvio sidonnaisuuksia myös porotaloudelle. Korvaukset tulee maksaa viipymättä vahingon kärsijöille kuten kotieläin vahigoista on esitetty.

Haaskakuvaus toiminta tulee kieltää poronhoitoalueelta viipymättä. Haaskakuvaus toiminta on jo nyt paisuttanut petokannat luonnottoman suuriksi.

Vuoden 2018 kaatoilmoituksetkin jo osoittaa itärajan paliskuntien aluella olevat ylisuuret petokannat.